

In dit nummer foto's en artikel over het Missiemuseum
van de Kapucijnen.

Met kap en koord

1979 / 3

Orgaan van de Nederlandse
Minderbroeders Kapucijnen

Korvelseweg 165 / 5025 JD Tilburg

HET MISSIEMUSEUM

van de kapucijnen

Een aantal illustraties in dit nummer van Met Kap en Koord zijn naar foto's van voorwerpen uit het missiemuseum van de kapucijnen te Tilburg. Dit museum ontstond zeer geleidelijk, nadat de Nederlandse kapucijnen in 1905 op Borneo en enkele jaren later ook op Sumatra gingen werken. De missionarissen stuurden interessante voorwerpen, die zij bij de bevolking aantroffen, naar Tilburg. Zij hadden daarbij in het geheel geen wetenschappelijke bedoelingen. Ook de ontvangers verwachtten geen kostbaar etnologisch materiaal. Het ging vooral om voorwerpen, aan de hand waarvan missiepropagandisten iets konden vertellen over de gebruiken bij een bepaald volk en over het werk van de missionarissen bij dit volk. Dit gebeurde vooral op missietentoonstellingen, die geregeld gehouden werden, meestal voor een heel dekenaat tegelijk. Missionarissen van allerlei pluimage, werkzaam in missiegebieden die over heel de wereld verspreid lagen, kwamen er bijeen, ieder met een aantal voorwerpen die typisch waren voor zijn gebied, het liefst voorwerpen waarbij een spannend verhaal verteld kon worden. Ieder richtte zijn eigen standje in en probeerde zoveel mogelijk publiek te trekken. De mensen waren gul met hun belangstelling en hun giften. Naast deze algemene missietentoonstellingen waren er ook kleinere, voor een enkele parochie en geleid door een enkele missionaris. Meestal was er een fancy fair aan verbonden. De kapucijnen organiseerden zulke éénmanstentoonstellingen in parochies waar een kapucijn-missionaris uit afkomstig was, waar een sterke afdeling van de Sint Fidelis Missiebond bestond en overal waar zij er de kans voor kregen. De missiepropaganda was een apart vak. Tot ver na de tweede wereldoorlog was er altijd minstens één kapucijn belast met het organiseren van missietentoonstellingen en het vertonen van missiefilms. Zijn assistenten waren gewoonlijk missionarissen op verlof.

Tegenwoordig worden er geen missietentoonstellingen meer gehouden. Maar de informatie over de derde wereld is er niet door vermin-

derd, integendeel. Wij kennen de honger, de onderontwikkeling en de overbevolking die er heerst. Dagelijks worden we gekonfronteerd met politieke en economische problemen die verband houden met de ontwikkelingslanden. In derde-wereld-winkels en elders kunnen we allerlei voedingsmiddelen, kleren en kunstnijverheidsprodukten uit deze landen kopen.

Wat de missionarissen in vroeger jaren bijeengebracht hebben, is daardoor niet waardeloos geworden. Integendeel, zij hebben gebruiks- en kunstvoorwerpen verzameld, die door de snelle ontwikkeling in deze landen zeldzaam aan het worden zijn. Als men het tenminste ontwikkeld kan noemen wanneer bijvoorbeeld de traditionele aarden of ijzeren potten en pannen vervangen worden door goedkoop westers blik en plastic.

Wat de kapucijnen uit hun missiegebied verzamelden werd aanvankelijk, als 't niet naar een tentoonstelling was, opgesteld in een spreekkamer van het klooster. Later werd er een aparte museumruimte voor gebouwd. Het was een lange donkere pijp langs de kerk. Tegen de wanden stonden glazen kasten met daarin de diverse voorwerpen, netjes geordend en genummerd en van een kaartje met toelichting voorzien. Midden in de ruimte stond een enorme tafel, drie meter lang en meer dan een meter breed. Het wonderlijke aan deze tafel, afkomstig uit Borneo, was, dat het blad uit één stuk hout bestond. Men moet er niet aan denken wat het gekost heeft zulke enorme plank te zagen, nadat men een woudreus gevonden had waar zij in zat en wat het gekost heeft dit loeizware gevaarte onbeschadigd naar Nederland te verschepen.

Op verzoek kon men in dit museum een kijkje komen nemen. Er werd weinig gebruik van gemaakt. Het meest kwamen er nog vakmensen, die met een of andere studie bezig waren en daarvoor stukken uit dit museum nodig hadden. Maar het was te weinig om de verzameling rendabel te maken.

Lange tijd is de vraag gesteld: wat doen wij met dit museum? Laten we alles staan zoals het staat en zorgen

we dat er niets verloren gaat, of kunnen we een en ander beter tot zijn recht laten komen?

Een minstens voorlopig antwoord werd enkele jaren geleden gegeven, toen de kollektie in bruikleen werd afgestaan aan het volkenkundig museum te Tilburg. De kern van dit museum bestaat uit voorwerpen die door de Missionarissen van het H. Hart, vooral uit het oosten van Indonesië, bijeengebracht zijn. Thans omvat de kollektie ook Afrika en Latijns Amerika, zodat de bezoeker kennis kan maken met de voornaamste niet-westerse kultuuruitingen. Hier is thans ook de verzameling van de kapucijnen, hoofdzakelijk afkomstig van Borneo en Sumatra, bij ondergebracht. Slechts enkele stukken zijn permanent tentoongesteld. De rest bevindt zich in de magazijnen.

Door de voorwerpen af te staan aan een officieel museum is men er zeker van dat ze goed verzorgd en beheerd worden. Het gevaar van verwaarlozing of ontvreemding is niet meer aanwezig. Bovendien komt, nu ze in een grotere kollektie zijn opgenomen, hun voorlichtende en wetenschappelijke waarde beter tot zijn recht.

Maar ze zijn slechts afgestaan in bruikleen. Dit is niet zozeer gedaan omdat het moeilijk is de economische waarde van deze voorwerpen vast te stellen, of omdat de kapucijnen per se eigenaar wilden blijven. Er heeft een andere overweging bij voorgezeten, namelijk: deze voorwerpen zijn afkomstig uit de derde wereld, met name uit Indonesië, Borneo en Sumatra. Ze zijn gratis gekregen of werden gekocht van de bevolking, die er weinig waarde aan hechtte. Maar op deze eilanden is een ontwikkeling gaande. Er komt een tijd, dat de bevolking zich bewust gaat worden van haar ontwikkeling, zich gaat afvragen, waar het allemaal mee begonnen is en dan ineens waarde gaat hechten aan voorwerpen uit het verleden. Als het zover is, als deze mensen gaan terugzien op het leven van hun voorouders, als zij voorwerpen uit dit leven gaan verzamelen in een museum om er de jonge generatie mee op te voeden, kunnen, ja moeten wij,

zo vraagt men zich af, deze stukken, die daar verzameld werden toen zij nog te krijgen waren, maar nu reeds bijna volledig verdwenen zijn, niet aan dit volk teruggeven, omdat het uitingen zijn van hun kultuur?

Voorlopig is het alleen nog maar een vraag. Maar de mogelijkheid om in de toekomst deze vraag juist te beantwoorden, wil men openhouden. Er zijn zeker enkele zeldzame en kostbare stukken in de kollektie, maar als men het vergelijkt met wat elders aan etnologisch en folkloristisch materiaal aanwezig is, is het bijna niets. Misschien is het volgende wel een sprekend voorbeeld: te Delft werd in 1973 in het Indonesisch Ethnografisch Museum een grote tentoonstelling gehouden — van februari tot december — over Kalimantan (Borneo). Borneo is een specialiteit van het kapucijnenmuseum, maar van de 474 voorwerpen, die hier bijeengebracht werden, waren er slechts 36 afkomstig van de kapucijnen, die blijkbaar nooit echte kollektioneurs geweest zijn en zeker niet uit waren op kostbaarheden. Vooral in Nederlandse musea is veel meer waardevols uit de betreffende gebieden te vinden en ook het museum te Djakarta is veel uitgebreider erover. Op zijn hoogst is het materiaal van de kapucijnen aanvullend bruikbaar voor een streekmuseum op Borneo of Sumatra, of voor een museum van de kapucijnen aldaar. De tijd zal het leren.

